Гузенко Т. А.,
канд. наук із соц. комунік.,
заст. директора Департаменту суспільних комунікацій
Київської міської державної адміністрації

Guzenko Tetiana,
Candidate of Sciences on Social Communications,
Deputy Director of the Department of Public
Communications of the Kyiv City State Administration

УДК 007: 304: [659.1+659.4]: 374.7

РОЛЬ СУСПІЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ДЕМОКРАТИЧНОМУ САМОВРЯДУВАННІ: ДОСВІД СТОЛИЧНОГО МІСТА ВАРШАВИ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)

THE ROLE OF PUBLIC COMMUNICATIONS IN A DEMOCRATIC SELF GOVERNMENT: THE EXPERIENCE OF CAPITAL CITY OF WARSAW OF THE REPUBLIC OF POLAND

Анотація. *У статті досліджуються питання розвитку нового для українського суспільства, органів державної влади та місцевого самоврядування соціального інституту – комунікацій з громадськістю. На прикладі столиці Республіки Польща Варшави проаналізовано інституційні моделі комунікативної взаємодії з громадськістю – забезпечення зв'язку з громадянами та створення умов для їх реальної участі у вирішенні місцевих проблем; на цій основі з'ясовано чинники, що призводять до соціально-політичної напруги; запропоновано заходи щодо підвищення довіри до владних органів різного рівня.*
Ключові слова: *комунікація, бюджет участі (партиципаторний бюджет), публічний простір, орган місцевого самоврядування.*

Abstract. *The article examines the issues of development of a new for Ukrainian society and public authorities and local self-government bodies social institution - communication with a civil society. In the context of the Republic of Poland and the Capital City of Warsaw institutional models of communicative interaction with the community - providing communication with citizens and creating conditions for their real participation in local problems solving are analyzed and hereon the factors that cause socio political tension are defined and measures on increasing confidence in the government authorities at various levels are proposed.*
Keywords: *communication, budget participation (participatory budgeting), public space, local self-government body.*

Вступ. Проголошений Українською державою курс на європейську інтеграцію потребує докорінної зміни існуючого механізму розроблення і прийняття управлінських рішень на всіх рівнях державної влади та місцевого самоврядування. Сьогодні очевидно, що ігнорування демократичних засад управління врешті доводить громадське протистояння з органами влади до критичного рівня та гальмує процеси становлення й розвитку громадянського суспільства, соціально й політично активного громадянина.

Нині в Україні відбувається злам усталеної системи взаємовідносин влади та громадськості, що дає потужний поштовх для пошуку нових моделей взаємодії та активного залучення у процеси прийняття рішень щодо місцевого розвитку соціально активних громадян і суспільних прошарків, громадських об'єднань тощо.

У цьому контексті надзвичайно актуальним є питання аналізу успішних моделей взаємодії «влада – громадськість» з метою забезпечення органами місцевого самоврядування умов для реальної участі населення у формуванні та реалізації політики, насамперед спрямованої на ефективне використання бюджетних коштів, вирішення місцевих проблем тощо.

Аналіз наукових публікацій і розвідок засвідчує, що питання ідеології й філософії суспільно-політичного явища «комунікація» як механізму налагодження й підтримання зв'язків із громадськістю та практичної взаємодії різноманітних структур, інститутів суспільства й влади висвітлюються в працях низки західних учених: Ю. Габермаса (нім. Jьrgen Habermas),

© Гузенко Т. А., 2017

З. Баумана (англ. Zygmunt Bauman), Дж. Кіна (англ. John Keene), М. Фуко (фр. Michel Foucault), Н. Лумана (англ. Niklas Luhmann), К. Поппера (нім. Karl Raimund Popper), Р. Даля (англ.Robert Alan Dahl), Р. Дебре (фр. Rйgis Debray), Д. Мак-Квейла (англ. Denis McQuail's), та в доволі вагомому доробку вітчизняних дослідників, до якого можна зарахувати роботи В. Різуна, А. Сіленко, О. Радченка, Г. Почепцова, Н. Дніпренко, А. Кохан, Н. Гнидюк, Д. Андреєва, Н. Драгомерецької, Д. Дуцик, Є. Романенка, А. Баровської, Т. Гузенко, С. Штурхецького та ін., які формують значний сегмент сучасного наукового дискурсу із зазначеної проблематики.

Віддаючи належне науковій і практичній значущості цих праць, все ж зауважимо очевидну відсутність у вітчизняній науці із соціальних комунікацій комплексного аналізу успішних практик європейських демократичних держав, який поєднував би висвітлення теоретичних, методологічних, методичних та емпіричних аспектів формування й реалізації комунікативної стратегії органів місцевого самоврядування.

У пропонованому дослідженні ми поставили за мету на прикладі Республіки Польща, зокрема столичного міста Варшави, проаналізувати моделі розвитку комунікацій із громадськістю – доволі нового для українського суспільства соціального інституту, що забезпечує зв'язок з громадянами та створює умови для їх реальної участі у вирішенні місцевих проблем; з'ясувати чинники, що призводять до соціально-політичної напруги, та заходи, які дають змогу підвищити довіру до владних органів різного рівня.

Результати й обговорення. Для того, щоб краще зрозуміти масштаби залучення польських громадян до управління державними справами, варто дослідити аспекти, в яких виявляється і реалізується феномен громадської участі. Деякі польські дослідники наголошують, що в Польщі ситуація щодо реального залучення громадськості до управління не така вже й оптимістична. Наприклад, керівник дослідницької організації «Лабораторія громадської участі» (пол. Laboratorium Partycypacji Obywatelskiej) К. Старчик-Дурбач (пол. Katarzyna Starzyk-Durbacz) зазначає, що результати опитувань стосовно участі громадян у прийнятті владних рішень показали, що лише 19% опитаних вважають, що вони впливають на державні справи. Хоча на місцевому рівні картина зовсім інша: 42% респондентів переконані, що вони мають якийсь вплив на те, що відбувається тут, на місці. У 56% поляків є відчуття, що вони абсолютно не впливають на суспільні справи (як на національному, так і на місцевому рівні). Водночас 75% опитаних зізналися, що протягом останнього року взагалі не брали участі в будь-якій діяльності місцевої громади. Тож не дивно, що 72% респондентів вважають, що громадськість відповідно до законодавства повинна мати вплив на ці процеси. Більше того, 68% із них-переконані, що таке право має бути надано безпосередньо самим громадянам (незалежно від членства в неурядових організаціях або інших посередницьких установах) [1, с. 8–9].

М. Мічельскі (пол. Maciej M. Mycielski), засновник компанії «Mycielski Architecture & Urbanism (MAU)», зазначає, що в останні роки багато що змінилося в Польщі. Поляки дедалі більше починають цікавитися рішеннями, які приймають органи місцевої влади, та брати участь в їх обговоренні (у питаннях, що стосуються як особистої власності, так і життя всього міста). Зокрема, досі залишається актуальним питання, як планувати і будувати міський простір – той, в якому індивід захоче жити. Поляків особливо непокоїть просторовий хаос та болючі економічні наслідки непродуманих управлінських рішень для міської громади. «Наша «американська мрія» з плином часу, ймовірно, трохи розчарувала нас, і для подальшого розвитку, наскільки це можливо, слід брати до уваги безцінне загальне благо, якими є наші міста, села» [2, с. 87].

Водночас П. Пєтрашек (пол. Paweł Pietraszek) вважає, що саме громадські консультації є важливим елементом планування та активізації. Вони дають змогу краще зрозуміти місцеві проблеми, розробити ефективніші рішення, забезпечити діалог і взаєморозуміння учасників публічних процесів. Участь (партиципація) надає можливості для створення більш широкого публічного простору. І ефективність інвестицій та якість виконання стратегічних завдань муніципалітету залежатиме від того, чи буде реалізований цей потенціал і які програми врешті-решт будуть прийняті [2, с. 109].

М. Пробош та П.Садура (пол. Monika Probosz, Przemysław Sadura) зазначають, що в сучасній літературі широко обговорюється питання щодо ступенів громадської участі в управлінні місцевими справами. Найпоширенішою є така класифікація рівнів залучення громадян:

1) інформування;
2) консультації;
3) співпраця.

Водночас у модифікованій типології пропонується розглядати п'ять рівнів діяльності влади щодо розширення участі громадян.

На *першому рівні* так званих «сходів участі» (пол. «drabiny partycypacji») практично відсутні зв'язки між політиками та зацікавленими сторонами. Місцева влада та громадськість повністю ізольовані одна від одної. Громадяни можуть озвучувати свої вимоги, наприклад, у вигляді скарг, але особи, які приймають рішення, їх не розглядають. Органи влади розміщують інформацію на дошках оголошень у

своїх установах, до яких громадяни мають лише обмежений доступ.

Другий рівень – однобічне інформування. Влада повинна надати громадянам точну і повну інформацію про свою діяльність, рішення й інвестиційні плани, використовуючи різні канали: місцева преса, радіо, телебачення, веб-сайти, спеціальні рекламні проспекти, рекламні оголошення тощо. Але особи, які приймають рішення, не зобов'язані налагоджувати зворотній зв'язок, їх не цікавить думка громадян про їхню діяльність.

Третій рівень – збір інформації від жителів. Потік інформування і в цьому разі має односторонній характер. Інформація надходить від громадян до політиків, але лише останні визначають, як її використовувати в управлінській діяльності.

Четвертий рівень – проведення консультацій, які передбачають фундаментально якісну зміну взаємного спілкування. Таким чином, відбувається зустріч представників обох сторін, які спільно визначають політичний порядок денний. Після проведення консультацій організатори добре поінформовані про ставлення громадян до предмета розмови і можуть вирішити, в якій мірі вони будуть керуватися власною думкою, діючи відповідно до інструкцій та регламентів.

На *останньому, найвищому рівні* участі громадяни самі приймають рішення, які реалізує влада. Наприклад, політики можуть дати громадськості право виділити певну частину міського бюджету на здійснення самоврядування, надавши всю необхідну для прийняття рішення інформацію або ж сформувавши основу для прийняття такого рішення [3, с. 7–9].

У цьому аспекті потрібно відзначити, що партиципаторний бюджет – це механізм, який передбачає найвищий рівень залученості громадян, та інструмент, який дає їм змогу фактично брати участь у прийнятті рішень стосовно цільового призначення частини коштів з місцевого бюджету. Цей механізм може застосовуватися на різних адміністративних рівнях: починаючи з окремих регіонів країни і завершуючи мікрорайонами або окремими житловими масивами.Він також використовується під час опрацювання бюджету окремої державної установи, наприклад, у 2012 році з його допомогою було розроблено програмний бюджет Будинку культури Середмістя у Варшаві [4, с. 5].

Завдяки суспільним консультаціям громадяни отримують можливість особисто висловити свої пропозиції і зауваження щодо проектів управлінських рішень, приміром, розмістивши їх у спеціальному розділі консультацій та соціального проекту. Модель прямої демократії (пряме залучення жителів до процесу управління) часто протиставляється традиційній моделі представницької демократії, коли люди, віддаючи голоси на виборах, перекладають таким чином на своїх обранців відповідальність за прийняті рішення. Тому ми вирішили проаналізувати, які досягнення в цьому питанні мають європейські демократичні держави, зокрема Республіка Польща.

Особливості співпраці влади столиці країни Варшави з неурядовими організаціями закріплені в Законі про суспільно корисну та волонтерську діяльність від 24 квітня 2003 року, яким встановлено, що громадська діяльність – це суспільно корисна діяльність, що здійснюється неурядовою організацією у сфері суспільних завдань (див. Рис. 1) [5].

Рисунок 1.
Схематичне зображення діалогічної моделі взаємодії «влада–громада» у столичному місті Варшави

Крім того, згідно з польським законодавством до суспільнокорисної (в аспекті неурядової) належить діяльність:

1) політичних партій;
2) профспілок;
3) професійних організацій;
4) фондів, засновником яких є Державне казначейство або підрозділ місцевого самоврядування;
5) фондів, створених політичними партіями;
6) організацій, що діють у сфері фізичної культури [6].

Закон від 24 квітня 2003 року визначає, що органи державного управління забезпечують проведення консультацій з неурядовими організаціями та суб'єктами, зазначеними в Законі та інших нормативно-правових актах [5].

Незважаючи на нетривалу практику суспільних консультацій в Республіці Польща та не надто високі показники участі у них громадян, можемо констатувати, що більшість поляків схвально ставляться до цієї ідеї. Лише 1% опитаних зізналися, що мають досвід участі у консультаціях, але вважають таку практику неефективною (див. Рис. 2).

Викладач Варшавської політехніки М. Ханзл (пол. Małgorzata Hanzl) вважає, що участь (пол. partycypacja) – це новий закон суспільного розвитку, що передбачає залучення громадян до процесу створення документів, а участь громадськості в плануванні та управлінні місцевими справами, як правило, визначається як сукупність методів і засо-

бів, що сприяють запобіганню конфліктам між нею і владою [6, с. 74].

Рисунок 2.

Відповіді польських громадян щодо їхнього ставлення до питання участі в суспільних консультаціях (%)

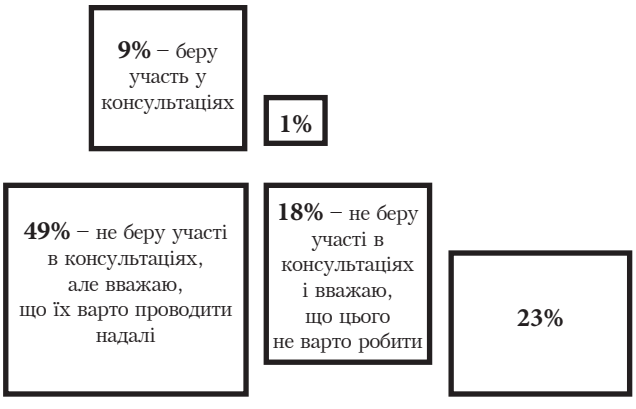

На сьогодні у Варшаві зареєстровано близько 10 тисяч неурядових організацій, з яких понад дві третини ведуть активну діяльність.

Водночас лише половина із них працюють на задоволення інтересів жителів Варшави, а діяльність решти поширюється на всю територію Польщі.

яких проведено 121 щорічні відкриті торги та надано 307 «малих грантів» на загальну суму PLN 2470985. Отже, фінансова співпраця відбувається у формі підтримки (субсидії) або делегування (фінансування) виконання державного проекту.

Крім того, надзвичайно важливим елементом системи суспільних комунікацій у місті Варшаві є Центр суспільних комунікацій (пол. Centrum Komunikacji Społecznej (CK) (див. Рис. 3). За згодою президента столиці ця установа може організовувати консультації з громадськістю з будь-якого питання, що стосується співпраці з неурядовими організаціями та соціальних ініціатив, а також представниками громадянського суспільства.

До повноважень Центру публічних комунікацій (Centrum Komunikacji Społecznej (CK) належить:

- реалізація проектів, спрямованих на задоволення потреб жителів Варшави, зокрема інтердисциплінарних;
- програмування і координація комплексної суспільної політики;
- розробка, впровадження та моніторинг реалізації проектів і програм у галузі суспільної політики;
- аналіз суспільних потреб і можливостей щодо їх задоволення;

Рисунок 3.

Організаційна структура Центру публічних комунікацій м. Варшави

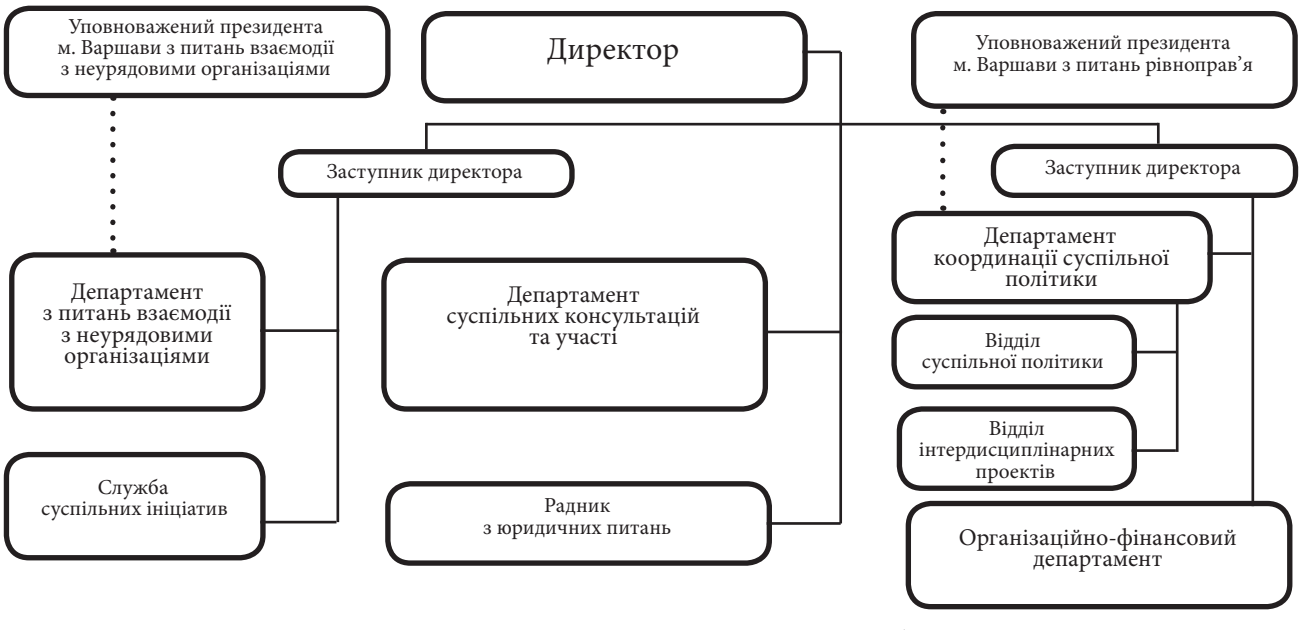

Щороку міська рада столиці затверджує програму співпраці міста з неурядовими організаціями, яка реалізується у таких формах: відкриті конкурсні торги; «малі гранти», тобто субсидії; придбання послуг.

Зокрема, у 2014 році фінансова підтримка зі столичного бюджету надавалася 950 неурядовим організаціям. Загалом було укладено 2 451 контракти, з

- проведення інформаційно-пропагандистської діяльності у сфері суспільної політики та консультацій з Управлінням міського маркетингу;
- реалізація проектів, пов'язаних з волонтерами;
- втілення в життя програм на замовлення президента, заступника президента та секретаря міста Варшави;

• підготовка та проведення відкритих тендерів, а також розгляд пропозицій організацій, поданих відповідно до Закону про суспільнокорисну і волонтерську роботу, для реалізації публічних завдань з урахуванням особливостей роботи інших структурних підрозділів м. Варшави;

• співпраця з неурядовими організаціями та Варшавською Радою у справах громадських комітетів, комітетів соціального діалогу, районних констеблів соціального діалогу та соціального діалогу «Форум»;

• взаємозв'язок з Управлінням офісів, відділень та структурних підрозділів міста Варшави щодо суспільного діалогу, посередництва в соціальних конфліктах, їх моніторингу, контролю належного планування, організації та оцінки публічних консультацій;

• розробка, впровадження та моніторинг міждисциплінних проектів і програм у межах Варшавської соціальної стратегії – стратегії для вирішення соціальних проблем на 2009–2020 роки [7].

Потрібно зазначити, що Центр суспільних комунікацій також співпрацює з уповноваженим представником президента м. Варшави (пол. Prezydentm. st. Warszawy) з питань співпраці з неурядовими організаціями (пол. Pełnomocnik Prezydenta m. st. Warszawy ds. wspyłpracy z organizacjami pozarządowymi (POP)), а також уповноваженим представником президента м. Варшави з питань рівноправ'я (пол. Pełnomocnik Prezydenta m. st. Warszawy ds. rywnego traktowania (PRT)).

Усі функції відповідно до компетенції розподіляються між структурними підрозділами Центру суспільних комунікацій. Цей розподіл нерівномірний, але кожен відділ відіграє важливу роль у процесі формування та реалізації політики суспільних комунікацій.

Зокрема, Департамент суспільних консультацій та участі (пол. Wydział Konsultacji Społecznych і Partycyрacji (CKS-KS)) виконує такі функції:

1) співпраця з міськими відділами, відділеннями та допоміжними структурними підрозділами у галузі громадських консультацій, посередництво у вирішенні соціальних конфліктів, партисипативні заходи, а також реалізація бюджету із залученням громадськості м. Варшави;

2) контроль над процесами планування, оцінка та покращення системи і механізмів публічних консультацій, партисипативні дії та партисипативний бюджет, який реалізується місцевими департаментами, офісами та допоміжними структурними підрозділами;

3) управління веб-сайтами www.twojbudzet.um.warszawa.pl, www.konsultacje.um.warszawa.pl, зокрема покращення його контенту та публікація оголошень щодо регламенту публічних обговорень, які організовують місцеві департаменти, офіси та допоміжні структурні підрозділи;

4) співпраця з регіональними координаторами, до компетенції яких належать питання консалтингу та бюджету;

5) моніторинг соціальних конфліктів;

6) ініціювання та участь в організації тренінгів щодо залучення місцевого населення, організація громадських слухань, прийняття бюджету із залученням громадськості, а також посередництво;

7) аналіз та підготовка звітів про діяльність Департаменту.

До сфери діяльності Департаменту координації суспільної політики (пол. Wydział Koordynacji Polityki Społecznej (CS-PS) належать такі питання:

1) програмування та координація інтегрованої соціальної політики, що включає імплементацію, моніторинг проектів та програм у межах Соціальної стратегії м. Варшави – Стратегії вирішення соціальних завдань на 2009–2020 рр. (пол. Społecznej Strategii Warszawy – Strategii Rozwiązywania Problemyw Społecznychnalata 2009–2020);

2) сприяння уповноваженому представникові президента м. Варшави з питань рівноправності у реалізації його повноважень.

Зауважимо, що до складу цього Департаменту входять два відділи – окремі структурні підрозділи зі своїм функціоналом:

1. *Відділ суспільної політики* (пол. Dział Polityki Społecznej), на який покладені такі завдання:

• аналіз суспільних потреб і можливостей їх задоволення;

• програмування і координація комплексної соціальної політики;

• підтримка організаційних підрозділів уряду столичного міста Варшави, а також інших зацікавлених органів влади в ініціюванні, розробці та реалізації програм у галузі суспільної політики;

• моніторинг програмних заходів і проектів у сфері суспільної політики, що здійснюються структурними підрозділами Департаменту, а також іншими суб'єктами, включаючи неурядові організації;

• підготовка та аналіз досліджень, звітів та інших стратегічних документів у галузі соціальної політики та соціального розвитку столичного м. Варшави;

• підтримка і контроль виконання окремими офісами, районними відділеннями та структурними підрозділами своїх функціональних завдань, визначених у Варшавській соціальній стратегії – стратегії для вирішення соціальних проблем на 2009–2020 роки.

2. *Відділ інтердисциплінних проектів* (пол. Dział Projektyw Interdyscyplinarnych) у межах визначених повноважень здійснює:

• розробку, реалізацію і моніторинг міждисциплінних проектів і програм;

• втілення в життя проектів, спрямованих на задоволення потреб жителів м. Варшави, в тому числі підтримка інших установ, офісів і структурних

підрозділів районів столиці в реалізації соціальних кампаній;

• виконання завдань представника президента м. Варшави з питань рівноправності, зокрема, щодо організаційно-технічного забезпечення та підготовки досліджень, доповідей та інших публікацій.

Особливе місце у структурі Центру суспільних комунікацій належить Організаційно-фінансовому департаменту (пол. Wydział Organizacyjno-Finansowy (CKS-OF)), який співпрацює з іншими установами з метою забезпечення безперебійної роботи Центру.Серед його функцій – управління кадрами, професійна підготовка працівників у навчальному центрі, діловодство, забезпечення доступу до публічної інформації, обробка і захист персональних даних тощо. Крім того, на цей підрозділ покладено завдання щодо опрацювання питань, пов'язаних із формуванням проекту бюджету столичного м. Варшави в межах діяльності Центру, та здійснення контролю за його виконанням.

Оскільки питання «бюджету участі» може бути темою для окремого дослідження, звернімо увагу на динаміку зростання важливості цього складника у процесах здійснення суспільної комунікації в Республіці Польща (див. Рис. 4).

Рисунок 4.

Крива залежності обсягу коштів, передбачених у партиципаторних бюджетах, порівняно з бюджетами гмін на відповідний рік (%) [1, с. 17]

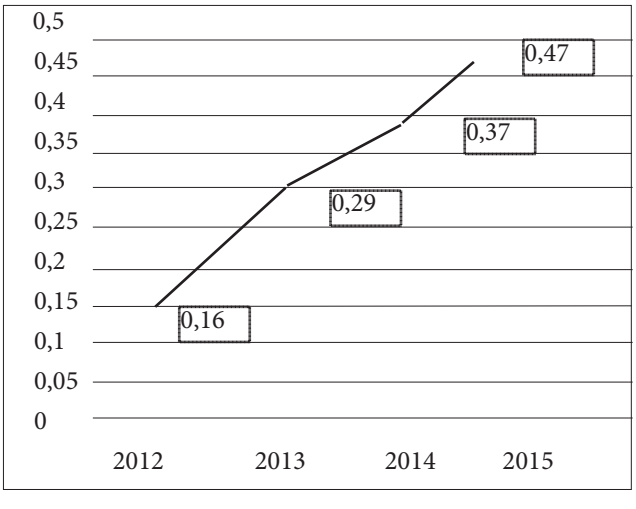

Ця діаграма показує, що фактично за три останні роки партиципаторні бюджети в Польщі зросли майже втричі. І на сьогодні можна спрогнозувати їх подальше зростання. На нашу думку, ця практика була б корисною для налагодження ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування та неурядових організацій в Україні.

Продовжуючи наше дослідження, проаналізуємо функціональні повноваження ще одного структурного підрозділу Центру суспільних комунікацій – *Департаменту з питань взаємодії з неурядовими організаціями* (пол. Wydział Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi (CKS-WOP), на який покладено функції щодо:

• підготовки і проведення відкритих конкурсів з метою отримання заявок стосовно виконання публічних завдань для неурядових організацій, окрім тих завдань, які виконуються іншими міськими департаментами, районними офісами та допоміжними структурними одиницями;

• оцінювання пропозицій неурядових організацій згідно з нормами законодавства про державні закупівлі;

• обліку та контролю за виконанням завдань у вигляді малих грантів, покладених на неурядові організації у відкритих конкурсах;

• виконання обов'язків уповноваженого представника президента столичного м. Варшави з питань співпраці з неурядовими організаціями у частині:

а) публікації копій малих грантових пропозицій у «Public Information Bulletin» та на офіційному сайті Варшави;

б) координації відкритих конкурсів на виконання публічних завдань, організованих міськими відомствами, відділеннями та допоміжними підрозділами;

в) управління інтернет-книгою пожертвувань та веб-сайтом www.ngo.um.warszawa.pl;

• покращення механізму співпраці між муніципалітетом та неурядовими організаціями з питань, що стосуються сфери соціального забезпечення;

• аналізу та підготовки звітів щодо завдань уповноваженого представника президента м. Варшави з питань співпраці з неурядовими організаціями.

М. Шарановіч-Куш (пол. Marta Szaranowicz-Kusz) зазначає, що підвищений інтерес до громадянської участі може свідчити про кризу представницької демократії, що підтверджує низька явка виборців та відсутність виняткової довіри до державних установ. До того ж заходи щодо активізації участі громадян в управлінні державою у Польщі були профінансовані Європейським Союзом, Норвегією та Швейцарією. Вони дали можливість реалізувати низку комунікативних проектів, зокрема публічних консультацій, нарад і бюджетів участі [8].

Крім того, на Службу соціальних ініціатив (пол. Zespył Inicjatyw Społecznych (CKS-IS)) покладені такі завдання:

• підтримка соціальної та громадянської активності насамперед у формі місцевої ініціативи;

• задоволення потреб міської спільноти, поширення принципів добросусідства та інтеграції, зокрема створення місцевих товариств і просторів публічної діяльності;

• підтримка, координація та контроль роботи відділень та офісів з місцевих ініціатив.

Крім того, до компетенції Служби належать питання, що стосуються розбудови громадянського суспільства у Варшаві [3, с. 7].

На радника з юридичних питань, своєю чергою, покладено обов'язок щодо юридично-правового забезпечення діяльності Центру суспільних комунікацій, а саме:

- роз'яснення, юридичні консультації та видача правових висновків стосовно діяльності Центру;
- перевірка відповідності законодавству проектів розпоряджень директора Центру, угод, нормативних актів, довіреностей та інших документів, що стосуються діяльності Центру;
- співпраця з юридично-правовими структурними підрозділами уряду столичного м. Варшави, а також юридичні консультації з питань поточної діяльності Центру;
- забезпечення правового представництва в судових органах.

Рисунок 5.
Відповіді громадян Республіки Польща щодо участі в управлінні громадськими справами, %

Висновки. На сьогодні в Україні назріла нагальна необхідність запровадження діалогу з громадськістю. Наочний доказ ефективності застосування таких механізмів бачимо на прикладі Республіки Польща, де діє Центр суспільних комунікацій в столичному м. Варшава. Водночас результати опитування громадян щодо особливостей участі в процесах підготовки і розроблення проектів управлінських рішень свідчать про високу зацікавленість поляків саме загальнодержавними проблемами (див. Рис. 5).

Характерно, що респондентів найменше цікавить питання щодо участі у формуванні бюджету гміни, екологічних проблем, а також щодо публічних послуг. А найбільшу кількість позитивних відповідей мають такі позиції: внесення пропозицій до проектів рішень та розроблення бюджетів участі (партиципаторних бюджетів). Результати опитування спростовують поширену тезу про абсолютну некомпетентність громадян у процесах розроблення управлінських рішень та надання ними переваги вирішенню власних дріб'язкових питань: встановлення гойдалок, облаштування ігрових майданчиків для дітей тощо. Однак участь у прийнятті місцевого законодавства є однією з небагатьох сфер, в яких суспільний діалог продиктований законами демократизації. Незважаючи на це, можливість брати реальну участь в управлінні використовується лише на мінімальному рівні.

Хоча чимало місцевих органів влади та неурядових організацій у Польщі намагаються підвищити ефективність консультацій у плануванні своєї діяльності. І це надзвичайно важливо для розвитку публічного простору, громадянського суспільства і підвищення якості самоврядування.

Очевидно, що в умовах демократизації добре налагоджений діалог владних інститутів з громадянами має безліч переваг. Жителі краще поінформовані про плани і рішення, прийняті місцевою владою, а можновладці мають більш цілісне уявлення про потреби громадян. І хоча впровадження комунікацій з громадськістю не вирішує всіх проблем, це створює сприятливі умови для досягнення консенсусу. Зрештою, потрібно усвідомлювати, що неможливо прийняти рішення, яке буде враховувати інтереси всіх. Але, як показує польський досвід, громадяни готові приймати рішення всупереч їхнім очікуванням за умови, що озвучені ними аргументи почують та уважно розглянуть.

Перспективи подальших досліджень у сфері суспільних комунікацій полягають у подальшому розгляді найкращих європейських практик з метою їх імплементації у діяльність вітчизняних органів державної влади та місцевого самоврядування.

Список літератури

1. O partycypacji. Podsumowanie badań i analiz dotyczących partycypacji obywatelskiej w Polsce [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stocznia.org.pl/publikacje/o-partycypacji-podsumowanie-badan-i-analiz-dotyczacych-partycypacji-obywatelskiej-w-polsce/.

2. Plan na plan. Partycypacja w planowaniu miejscowym [Електронний ресурс]. – Warszawa, 2016. – 71 с. – Режим доступу: http://konsultacje.um.warszawa.pl/sites/konsultacje.um.warszawa.pl/files/plan_na_plan_internetowy.pdf.

3. Probosz M. Konsultacje w społeczności lokalnej: planowanie, przygotowanie, prowadzenie konsultacji społecznych metodą warsztatową / Monika Probosz, Przemysław Sadura ; Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego. – Warszawa, 2011. – 74 с.

4. Стандарти процесів партиципаторного бюджетування у Польщі/ Лабораторія суспільних досліджень та інновацій «Сточня» ; [пер. з пол. І. Скопіна]. – Варшава, 2015. – 30 с.

5. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.konsultacje.um.warszawa.pl/konsultacje-z-ngo.

6. Jaworek D. Praktycy partycypacji – kimsą i comyślą? [Електронний ресурс] / D. Jaworek, K. Starzyk-Durbacz. – Режим доступу: http://stocznia.org.pl/app/uploads/2016/09/Portret-praktyko%CC%81w-partycypacji.pdf.

7. Centrum Komunikacji Społecznej (CK) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bip.warszawa.pl/Menu_podmiotowe/biura_urzedu/CK/default.htm.

8. Szaranowicz-Kusz M. Budżet partycypacyjny w Polsce / Marta Szaranowicz-Kusz. – infos. BAS. – Wydawnictwo Sejmowe dla Biura Analiz Sejmowych. – 21 stycznia 2016. – nr 1(205).

Reference list

1. Starzyk-Durbacz, K. (2016), "O partycypacji. Podsumowanie badań i analiz dotyczących partycypacji obywatelskiej w Polsce", Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia", available at: http://stocznia.org.pl/publikacje/o-partycypacji-podsumowanie-badan-i-analiz-dotyczacych-partycypacji-obywatelskiej-w-polsce/.

2. Plan Na Plan. Partycypacja w Planowaniu Miejscowym (2016), Warszawa, 71 c., available at: http://konsultacje.um.warszawa.pl/sites/konsultacje.um.warszawa.pl/files/plan_na_plan_internetowy.pdf.

3. Probosz, M. & Sadura, P. (2011), *Konsultacje w Społeczności Lokalnej: Planowanie, Przygotowanie, Prowadzenie Konsultacji Społecznych Metodą Warsztatową*, Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, 74 c.

4. Standards of Participatory Budgeting Processes in Poland (2015), Laboratory of Public Researches and Innovations "Stochnia", Warsaw, 30 p.

5. "Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie", available at: http://www.konsultacje.um.warszawa.pl/konsultacje-z-ngo.

6. Jaworek, D., Starzyk-Durbacz, K. & Jaworek, D. (2016), "Praktycy partycypacji – kimsą i comyślą?", available at: http://stocznia.org.pl/app/uploads/2016/09/Portret-praktyko%CC%81w-partycypacji.pdf.

7. Biuletyn Informacji Publicznejm. st. Warszawy BIP (2016), Centrum Komunikacji Społecznej (CK), avaialable at: http://bip.warszawa.pl/Menu_podmiotowe/biura_urzedu/CK/default.htm.

8. Szaranowicz-Kusz, M. (2016), „Budżet partycypacyjny w Polsce", infos. BAS, Wydawnictwo Sejmowe dla Biura Analiz Sejmowych, nr. 1(205).

Подано до редакції 25. 05. 2017 р.

Гузенко Т. А., канд. наук из соц. коммуник.,
зам. директора Департамента социальных коммуникаций
Киевской городской государственной администрации

РОЛЬ ОБЩЕСТВЕННЫХ КОММУНИКАЦИЙ В ДЕМОКРАТИЧЕСКОМ САМОУПРАВЛЕНИИ: ОПЫТ СТОЛИЧНОГО ГОРОДА ВАРШАВЫ РЕСПУБЛИКИ ПОЛЬШИ

Аннотация. *В статье исследуются вопросы развития нового для украиского общества и органов государственной власти, а так же органов местного самоуправления социального института – коммуникаций с общественностью. На примере столицы Республики Польша Варшавы проанализированы институционные модели коммуникационного взаимодействия с общественностью – обеспечения связи с гражданами и создания условий для их участия в решении местных проблем; на этом основании определены факторы, которые приводят к социально-политическому напряжению; предложены мероприятия для повышения доверия к органам власти разного уровня.*

Ключевые слова: *коммуникация, бюджет участия (партиципаторный бюджет), публичное пространство, орган местного самоуправления.*